

## Hallituksen esitys He 100/2023 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi saamelaiskäräjistä annetun lain ja rikoslain 40 luvun 11 §:n muuttamisesta

### **Lausunto lakiehdotuksen 9, 9 a ja 9 b §:n osalta**

Olen Inarinsaamelainen matkailuyrittäjä ja toimialue on Inarijärvi ja koko Ylä-Lapin alue.

Saamelaiskäräjälain muutosesityksen 9, 9 a ja 9 b §:n avulla annetaan saamelaiskäräjille mahdollisuus puuttua elinkeinojen vapauteen ja elinkeinojen mahdollistamiseen sekä niiden tasapuoliseen jakamiseen / jakautumiseen kaikille elinkeinojen harjoittajille yhdenvertaisesti, etenkin neljän pohjoisimman kunnan alueella.

Saamelaiskäräjälain muutosesitys toteutuessaan vahvistaa rakenteellista rasismia Suomessa. Sen käsittely tulee keskeyttää ja ottaa valmisteluun mukaan kaikki Suomen saamelaiset.

### **Perustuslaki ja Euroopan unionin lait**

Suomessa on neljä saamelaisiin kuuluvaa kansanosaa. Saamelaiskäräjät eivät edusta kaikkia saamelaisia. Se toimii edunvalvojana vain pohjoissaamelaisille ja koltille. Se on avoimesti kieltänyt inarinsaamelaisten ja metsäsaamelaisten olemassaoloa. Poistamalla saamelaiskäräjälaista saamelaismäärittelyn ja 3 §:n kohdan 2 (ns. lappalaispykälä), puututaan ihmisen olemassaolon, minuuteen, identiteettiin. Rotusyrjintäsopimuksen täytäntöönpanoa valvova CERD-komitea on vuodesta 2003 lähtien johdonmukaisesti katsonut Suomen saamelaismäärittelyn osalta, että tämä asia tulee ratkaista henkilön oman, subjektiivisen identiteetin – itseidentifikaation - mukaisesti. Koska näin ei tehdä, tämä on ristiriidassa Rotusyrjintäsopimuksen määräysten kanssa.

Tästä saamelaiskäräjien muutosesityksestä ovat saamelaiskäräjien puheenjohtaja ja useat lakimuutosta ajaneet todenneet, että voi olla saamelainen ilman äänioikeutta. Se jakaa saamelaiset heihin, joilla on äänioikeus ja heihin, joilta se puuttuu. Äänioikeuden puuttuminen omassa asiassa tarkoittaa puhe- ja määräysvaltaa yhteiskunnassa. Siitä seuraa inarin- ja metsäsaamelaisen kansanosan täysipainoisen osallisuuden ja vaikuttamisen mahdollisuuden puute yhteiskunnassa (Perustuslain 14 § 4 mom.).

Tämä saamelaiskäräjälain muutos vahvistaa saamelaiskäräjille mahdollisuuden toteuttaa kulttuurista kansanmurhaa. Saamelaiskäräjien itsehallintoa ei voi rakentaa Suomen alkuperäiskansansa kuuluvien metsä- ja inarinsaamelaisten oikeuksia ja vapauksia tuhoamalla. Lakimuutosta ei saa toteuttaa uhraamalla Suomen alkuperäiskansaan kuuluvien metsä- ja inarinsaamelaisten ihmis- ja perusoikeuksia.

Saamelaiskäräjälain muutosesitys on vastoin Euroopan Unionin ihmisoikeussopimusta

Ihmisoikeussopimuksen mukaan jokaisella on oikeus nauttia yksityiselämäänsä kohdistuvaa kunnioitusta (8 ART 1).

Samoin ihmisoikeussopimuksen 14. artikla ja 12. lisäpöytäkirja;

Ihmisoikeussopimuksen 14. ART mukaan yleissopimuksessa tunnustetuista oikeuksista nauttiminen taataan ilman alkuperään, kansalliseen vähemmistöön kuulumiseen tai syntyperään tai muuhun asemaan perustuvaa syrjintää.

Lisäksi 12. lisäpöytäkirja tarkoittaa yleistä syrjinnän kieltoa.

EU ihmisoikeussopimus 17 ART kieltää oikeuksien väärinkäytön, Minkään tässä yleissopimuksessa ei saa tulkita suovan millekään valtiolle, ryhmälle tai henkilölle oikeutta ryhtyä sellaiseen toimintaan tai tehdä sellaista tekoa, jonka tarkoituksena on tehdä tyhjäksi jokin tässä yleissopimuksessa tunnustettu oikeus tai vapaus tai rajoittaa niitä enemmän kuin tässä yleissopimuksessa on sallittu.

Saamelaiskäräjälain muutoksen 9, 9 a ja 9 b pykälien vaikutukset kohdistuvat etenkin saamelaisten kotiseutualueelle, mutta myös sen ulkopuolelle. Vaikutuksia kuntien päätöksenteolle ei ole selvitetty. Vaikutuksia alueen elinkeinoille ja alueen yrittäjille ei ole selvitetty.

Selvää on kuitenkin, että yllä mainittujen pykälien vaikutus siirtää oikeuksia rajatulle saamelaisryhmälle muilta alueen asukkailta. Saamelaisten kotiseudulla olevien kuntien alueella asuu noin 18500 asukasta, joista saamelaiskäräjien hyväksymiä saamelaisia 3500. Kaikkia alueella asuvien perustuslaissa määritellyjä oikeuksia ovat oikeudet yhdenvertaisuuteen lain edessä ja yhteiskunnassa; muun muassa lakimuutoksen 9 §:sä luetellut kohteet<sup>1</sup>.

---

<sup>1</sup> 1) alueidenkäyttöä;

2) valtionmaan, suojelualueiden ja erämaa-alueiden hoitoa, käyttöä, suojelutoimien toteuttamista, vuokrausta ja luovutusta;

3) kaivosmineraaleja sisältävän esiintymän etsintää ja hyödyntämistä sekä valtion maa- ja vesialueilla tapahtuvaa kullanhuuhtontaa;

4) saamelaisten kulttuurimuotoon kuuluvan elinkeinon lainsäädännöllistä tai hallinnollista muutosta;

5) luonnon monimuotoisuutta ja ilmastonmuutosta käsitteleviä toimia;

6) saamenkielisen varhaiskasvatuksen sekä saamenkielisen ja saamen kielen opetuksen kehittämistä;

7) saamenkielisten sosiaali- ja terveyspalvelujen toteuttamista ja kehittämistä;

8) saamelaiskäräjien resurssien ja muiden toimintaedellytysten turvaamista ja kehittämistä; taikka

9) muuta vastaavaa saamelaisten kieleen, kulttuuriin tai heidän asemaansa tai oikeuksiinsa alkuperäiskansana vaikuttavaa asiaa.

Kaikissa näissä pykälissä viitataan neuvotteluelvoitteeseen ja saamelaiskäräjien ennakkohyväksyntään. Se tarkoittaa, että 9, 9 a ja 9 b §:t siirtävät merkittävän puhevallan etenkin neljän kunnan asukkailla saamelaiskäräjille. Saamelaiskäräjien itsehallinto syrjäyttää kunnallista itsehallintoa vaikuttaen kuntien elinvoimaisuuteen. Kuntalaisten täysipainoinen ja todellinen osallistuminen vaarantuu ja siirtää heidän vaikutusvaltaansa saamelaiskäräjille valmisteltaessa lainsäädäntöä, hallinnollisia päätöksiä ja muita toimenpiteitä saamelaisten kotiseutualueella ja sen ulkopuolella.

Saamelaiskäräjälain muutos määrittelee viranomais- ja julkista hallintoa käyttävien toimintaa. Laista puuttuu viranomaistoiminnalle oleellinen tarkkarajaisuus. Se tuo siihen perustuslain vastaisia uusia piirteitä.

Hallituksen esityksen mukaan saamelaiskäräjälain muutoksella annetaan viranomaista velvoittavia määräyksiä. Toisaalta perustuslaki edellyttää yhdenvertaisuutta lain edessä ja yhteiskunnassa. Se edellyttää viranomaiselta kaikkien kansalaisten tasapuolista kohtelua viranomaisissa. Lakimuutoksen 9, 9 a ja 9 b §:t määrittävät viranomaisille saamelaiskäräjien hoitovelvollisuuden – se tarkoittaa etusijaa muihin nähden.

Lakimuutoksen 9, 9 a ja 9 b § koskevat saamelaiskäräjien asemaa ja toimintamalleja Yhteiskunnallisestikin merkittäviä päätöksiä tehtäisiin jatkossa saamelaiskäräjien ennakkoratkaisumenettelyn ja laajennetun neuvottelumenettelyn kautta; se tarkoittaa saamelaiskäräjille asemaa, jossa se käy neuvotteluja, joiden avulla turvataan saamelaisia tyydyttävä ratkaisu.

Perustuslain elinkeinojen vapaus vaarantuu. Ne antavat saamelaiskäräjille puhevallan alueen saamelaisten kotiseutualueen elinkeinojen toimintaedellytyksille. Nuo pykälät merkitsevät katastrofia kuntien perustuslain turvaamalle itsehallinnolle. Ne antavat määräävän aseman saamelaiskäräjille. Esimerkiksi kaavoituksessa tai alueen käytössä viranomaistoiminta mahdollistaa elinkeinojen harjoittamista alueella.

Suomalaiseen oikeusvaltioon ei kuulu ihmisten eriarvostaminen. Suomen neljän pohjoisimman kunnan yrittäjiä tulee kohdella yhdenvertaisina lain edessä ja yhteiskunnassa. Yrittäjien toimintaedellytykset yritystoiminnalle tulee olla yhdenvertaisia.

Saamelaiskäräjät testaa jo itsehallintoa käytännössä.

Itse asiassa saamelaiskäräjät toteuttaa / kokeilee jo nyt asemansa laajentamista; sen käyttäytyminen on todettu yksipuoliseksi ja määrääväksi muita elinkeinoja kohtaan. Se ulottuu jo nyt matkailuun, luontomatkailuun, kaavoitukseen ja rakentamiseen sekä metsähallituksen myöntämiin lupiin. Saamelaiskäräjät on jo ennakkoon neuvotellut Metsähallituksen kanssa sopimuksista, jotka rajoittavat saamelaisten kotiseutualueella muiden kuin saamelaiskäräjien hyväksymien saamelaisten alueenkäyttöä.

---

## **Metsähallituksen toiminta kuulemis- ja neuvottelutoiminnassa**

Kun olen osallistunut moniin nykyisen lakien mukaisiin neuvotteluelvoitteiden palaveriin ei voi välttyä ajatukselta, että kokouksen päätös on sovittu jo hyvissä ajoin ennen varsinaista kokousta yhdessä saamelaiskäräjien hallinnon, poronhoidon ja metsähallituksen viranhaltijoiden tai virkamiesten kesken.

Metsähallitus on ilmoittanut, että se ei myy vakituksessa asuinkäytössä olevaa aluetta vaikka siitä oli vuokrattaessa suullisesti sovittu. Esille on noussut myös, että metsähallitus kieltäytyy jatkamasta pitkäaikaisia vuokrasopimuksia statuksettoman matkailuyrittäjän tai alueella jo vuosikautia toimivan ei -saamelaisomistuksessa olevien yritysten kanssa **vedoten sopimukseen saamelaiskäräjien ja paliskuntien kanssa tekemiinsä sopimuksiin.**

Saamelaiskäräjät laajentaa otetta alueenkäytössä. Se on laatinut ns. eettisiä ohjeita saamelaismatkailulle ulkopuolisille ohjeistukseksi ja on paraikaa laatimassa saamelaismatkailun sertifikaattia. Puheenjohtajana vuoteen 2023 saakka toiminut Tuomas Aslak Juuso kertoo tuesta saamelaismatkailulle<sup>2</sup> (=saamelaiskäräjien jäsenten harjoittamaa matkailua). Tuen tarkoitus on vahvistaa saamelaisten toimintaedellytyksiä.

Saamelaiskäräjät kaavailee pysyvää rahoitusta saamelaisten toimijoiden tueksi. Saamelaiskäräjillä ei ole omia tuloja ja kaikki sen myöntämät tuet tulevat valtiolta. Tämä saamelaiskäräjien maksama tuki vääristää alueella toimivaa matkailuyrittäjyyttä. Se on Euroopan Unionin kilpailulainsäädännön vastaista.

Lainaten Tuomas-Aslak Juuson avauspuhetta saamelaismatkailun sertifikaattiseminaarissa: Lainaus videotallenteesta ”Matkailu on yhä merkittävämpi elinkeino saamelaiskulttuurille ja sertifikaattihanke lopettaa saamelaismatkailun hyväksikäytön. Matkailua saisi jatkossa harjoittaa vain vaaliluetteloon kuuluva saamelainen matkailuyrittäjä joka on lunastanut sertifikaatin saamelaisten kotiseutualueella”. Tämä ei ole oikea lähestymistapa kehittää alueen matkailua.

Edellä mainitussa puheessa Juuso kertoo kolmeen kertaa, että saamelaisille matkailu on uusi tärkeä saamelainen elinkeino perinteisten elinkeinojen rinnalla.

Saamelaisten kotiseutualueen saamelaismatkailun sertifikaattihanke lisää rajoitteita, byrokratiaa, pyrkii laillistamaan saamelaisten kotiseutualueen matkailutoiminnan vain pienen ryhmän ja saamelaiskäräjien vaaliluetteloon hyväksymien saamelaisten yrittäjien elinkeinoksi, esimerkkinä poronhoito ja irtautuminen Paliskuntain Yhdistyksestä.

---

<sup>2</sup> Saamelaiskäräjien näkemys saamelaismatkailusta: ”**saamelaisuuteen perustuva matkailu**, jossa saamelaisyhteisön sisältä tulevat toimivat matkailuelinkeinon harjoittajina”.

Saamelaisten kotiseutualueesta muodostuu saamelaiskäräjien temmelyskenttä, ja se eliminoi muiden elinkeinonharjoittajien toimintaa alueella. Eliminointi, muun muassa vääristynyt tukipolitiikka kohdistuu matkailua, metsästystä, kalastusta ja poronhoitoa harjoittaviin inarinsaamelaisiin ja metsäsaamelaisiin sekä alueella vakituisesti asuviin suomalaisiin. Saamelaiskäräjät on sen itsensä valikoimien jäsentensä edunvalvoja.

Saamelaiskäräjälain muutos kohdistuu alueenkäytön hallintaan. Omistus ja siihen liittyvät erityiset oikeudet on todettu kuuluvan kiistatta oikeushistoriallisen tutkimusten mukaan lapinkylille. Oikeussubjektit, omistajat ja alueen käyttöoikeuden haltijat ovat lapinkylien jälkeläisiä.

Maa- ja vesialueiden omistusta tai siihen liittyviä erityisperusteisia oikeuksia tai niihin liittyviä puheoikeuksia ei saa loukata siirtämällä niitä pois niiden oikeudenhaltijoilta inarin- ja metsäsaamelaisilta. Ne eivät kuulu saamelaiskäräjille. Saamelaiskäräjät ei ole koskaan ollut lapinkylä, eivätkä sen jäsenet pääsääntöisesti ole lapinkylien oikeuksiin oikeutettuja.

On selvää näyttöä siitä, että saamelaiskäräjien hallinto ei enää tunnista oikeaa kulttuurin kehittämistapaa, vaan se ajaa itsehallintoa alueenkäyttöön liittyen. Se haluaa määräysvallan maankäytöstä, yritysten toiminnasta ja niiden toimintaedellytyksistä. Se tarkoittaa kilpailuedun luomista saamelaiselle yritystoiminnalle. Saamelaiskäräjät ja mahdollinen lakimuutos vaikeuttaa entisestään tuotteistamista jokaisella osa-alueella (mm. erämaamatkailussa ohjelmapalveluissa, metsästys- ja kalastusmatkailussa).

Lainmuutos tarkoittaa saamelaiskäräjille asemaa, jossa se pystyy käyttämään laissa epätarkasti määriteltyjä oikeuksia dynaamisen itsehallinnon oppien mukaisesti hyväkseen.

Liitteet: Lausunta Koistinen1 Metsähallitukselle

Linkki -Video: Tuomas-Aslak Juuson puheenvuoro – saamelaismatkailusertifikaatti

<https://drive.google.com/file/d/1hKgJkyOYQ79ckZ3gqCmg4q1WWWkqmn3A/view?usp=sharing>

Ystävällisin terveisin!

Aimo Koistinen, Nellim